

Jordbruksforhandlingene 2021/2022

INNSPILL FRA TYR

Behandlet i Økonomiutvalget 13. januar 2021 og styret i TYR 21. januar 2021

TYRs AMBISJONER FOR DEN SPESIALISERTE STORFEKJØTTPRODUKSJONEN.

Generelt

Som organisasjon har TYR i en årrekke påpekt konsekvensene av at sjølforsyningsgraden av norsk storfekjøtt har vært på 80-85% de siste 20 årene.

Siden 2012 har TYR satt søkelys på den rollen som ammekua skal ha i norsk storfekjøttproduksjon. Uten aktiv handling fra TYR knyttet til økt satsing på ammeku, er det sannsynlig at sjølforsyningsgraden av norsk storfekjøtt hadde vært enda lavere.

Økonomien i ammekunæringen må styrkes generelt, men spesielt i områdene som ikke er egnet til å dyrke annet enn grovfôr. Det er en tydelig nedgang i antall mordyr på Vestlandet og Nord-Norge. Det viser at ammekunæringen ikke kompenserer for nedgangen i antall mjølkekyr. Dette har betydning for sysselsetting, grunnlag for foredlingsindustrien og pleie av kulturlandskapet.

Økonomi

Driftsgranskingene for 2019 viser at den gjennomsnittlige jordbruksinntekten for et årsverk var 300.200 kroner. Av de ulike driftsformene hadde ammeku den laveste inntekta med 163.400 kroner. Det vil si vel halvparten av den gjennomsnittlige inntekten i landbruket. Inntektsutviklingen for ammeku var minus 55.400 kroner fra 2018 til 2019.

I følge NIBIO har også avregningsprisen for storfekjøtt gått ned med 3 kroner. I tillegg har endringer i klassifiseringssystemet slått negativt ut for den spesialiserte storfekjøttproduksjonen. TYR har ved gjentatte anledninger påpekt at prisen til produsent har gått ned med 3 til 4 kroner fra 2018 til 2019. Gjennom rapport fra NIBIO er det bekreftet at TYRs beregninger var korrekt.

TYR vil også understreke at regnskapstall fra autoriserte regnskapsfirma viser at det må mer enn 2,5 ammeku til for å ha samme dekningsbidrag som en melkeku. Dette må tas hensyn til i utformingen av ulike tilskudd/innretninger basert på dyretall.

Utvikling i produksjonen

Utviklingen i andel mellom drøvtyggerproduksjon og produksjoner med basis i kraftfor har utviklet seg slik.

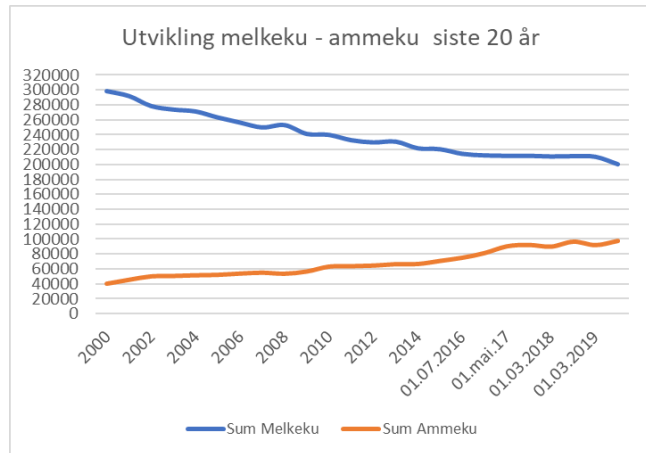

Dette betyr at drøvtygger- produksjon i Norge er redusert fra om lag 50 % for vel 20 år siden til nå om lag 30 % i graslandet Norge.

Det er det totale antall fødte kalver i norsk storfehold som direkte påvirker norsk sjølforsyningsgrad av storfekjøtt. Det har vært økning i antall ammekyr de siste årene, men nedgangen i antall melkekyr har vært større. Derfor blir det født langt færre kalver i 2020-2021 enn det var for 15 år siden.

Den totale importen i 2020, som er på 17000 tonn, tilsvarer at vi mangler kjøtt fra om lag 60 tusen kalver hvis en regner årsproduksjonen til om lag 280 kg per ku.

Utviklingen mellom melkeku og ammeku, vil etter TYR sine vurderinger fortsette. Mest sannsynlig vil det være om lag 160-170 tusen melkekyr og 130-140 tusen ammekyr i løpet av 8-10 år.

Det kreves derfor at faglagene i sterkere grad enn tidligere setter søkelys på storfekjøttproduksjon, med basis i ammekua, som det viktigste virkemiddel både for økt sjølforsyningsgrad og som bidrag til å opprettholde et landbruk over hele landet.

Den største utfordringen på kort sikt er at markedsaktørene hevder det ikke er mulig å ta ut økte priser i det norske markedet, ved at handlingsrommet er begrenset i forhold til importvernet. Uten økte inntekter for ammekuprodusentene vil de som satset på ammekuproduksjonen de siste årene få vanskeligheter med å forsvare sine investeringer.

TYR har ved flere anledninger bedt avtalepartene om at det utarbeides flere referansebruksberegninger for ammeku der en hensyntar soner for AK-tilskudd og Distriktstilskudd kjøtt, slik der er utarbeidet for melk. Dette vil være et viktig bidrag for å avdekke forskjeller mellom landsdeler og kan være nyttig i diskusjoner knyttet til kanaliseringspolitikken i norsk landbruk

Bærekraftig og lønnsom

TYR sin visjon har siden 2013 vært «*Norsk storfekjøttproduksjon - bærekraftig og lønnsom*». Norsk storfekjøttproduksjon knyttet til ammekua skal ha sin basis i grovfôr og beite.

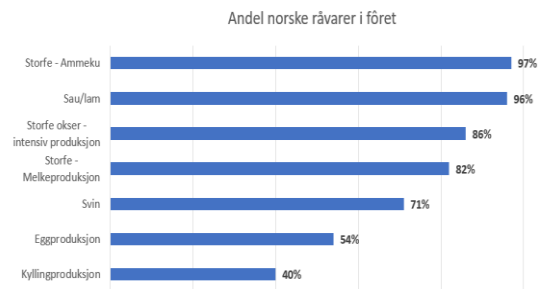
Ammekua med sin **diende kalv for å utnytte beite i inn- og utmark** fra mai/juni til september bidrar til en bærekraftig storfekjøttproduksjon, ivaretar kulturlandskapet og er en bidragsyter til å øke landbruksproduksjonen i distriktene. I tillegg er det et viktig bilde i landskapet i forhold til omdømmebygging for norsk landbruk.

Økt utnyttelse av inn- og utmark av storfe, som er avlet fram for å utnytte disse ressursene, er derfor avgjørende for den framtidige norske storfekjøttproduksjon. TYR mener at effekten av beitebruk knyttet til albedo og karbonbinding må framsnakkes tydeligere i klimadiskusjonene for drøvtyggere. Det er derfor bra at dette vektlegges både i avtalen mellom landbruket og Staten om klimakutt, og i regjeringens Klimaplan.

Dyrevelferd – ressursutnytter – virkemiddel for distriktslandbruket - beitende ku med kalv.

Norsk ammekuproduksjon er en beite- og grovfôrbasert produksjon. Ammekua dier sin kalv i de første 6 månedene. En slik produksjon tar vare på både god dyrevelferd og er et godt kommunikasjonsmål for norsk storfekjøttproduksjon der vi utnytter norske ressurser på en god måte. Ammeku er sammen med småfe den produksjonen som best kan utnytte nasjonale beiteressurser, og er derfor også et viktig distriktpolitisk virkemiddel når antall melkekyr reduseres.

Ammekyr-produksjon har størst andel norske råvarer

Kilde: Kjøttets tilstand, Animalia 2020

Ku med kalv på beite

TYR foreslår derfor at det innføres et nytt beitetilskudd – «*Ku med kalv på beite*». Dette vil være et målrettet tilskudd til en produksjon som skal kompensere for nedgangen i antall mordyr i mjølkeproduksjonen. Ammekuproduksjonen er langsiktig og den produksjonsøkningen en ser på melk, er sannsynligvis avtakende på lengre sikt.

Nasjonalt ansvar for norsk kjøttfeavl

TYR er tildelt det nasjonale ansvaret for norsk kjøttfeavl. Som avlsorganisasjon har TYR siden 90-tallet avlet på genetik for det norske markedet med basis i grovfôropptakskapasitet og fôrutnyttelse. Det er slik genetik som blir prioritert i selekteringen i avlsarbeidet, og vi mener dette er svært nødvendige forutsetninger til å avle fram genetik som passer til å utnytte de norske gras- og beiteressursene.

TYR sin avlsstrategi er knyttet opp mot organisasjonens visjon «*Bærekraftig og lønnsom*». Derfor er over 40 % av rangeringen av ny genetik knyttet opp mot GFO (grovfôropptakskapasitet) og FUP (fôrutnyttelse). Vi mener dette vil være et avgjørende bidrag for å produsere kjøtt på norske ressurser med lavest mulig klimaavtrykk.

Utenlandske bønder og organisasjoner viser interesse for disse egenskapene som norsk avlsarbeid på kjøttfe har prioritert i en årrekke.

Avlsarbeid generelt og storfeavl spesielt er svært langsiktig. Med det ansvaret vi som organisasjon har, mener vi at tilskudd til norsk kjøttfeavl må økes. Kjøttfebønder som bidrar til avlsarbeidet på kjøttfe må betale en testavgift for kalver som er interessante for det norske avlsarbeidet. Testavgiften utgjør nesten 1,2 millioner kroner, som belastes noen få, men som er til nytte for fellesskapet.

I dag så eies de fleste oksene som testes i avlsarbeidet av bønder. TYR har som mål at en større andel av testkandidater eies av fellesskapet slik at avlsarbeidet kan gjøres enda mer effektivt og at gevinsten tilkommer fellesskapet.

Det er derfor svært viktig at tilskudd til det nasjonale avlsarbeidet økes.

Leiejordproblematikken og økt grovførkvalitet i et klimaperspektiv.

Norsk matproduksjon har sitt utgangspunkt i de nasjonale ressursene. I alle deler av landet er en stor del av det jordarealet som er i aktiv produksjon leiejord, og andel leiejord er økende.

Konsesjonsbehandling der jordeier og driver er enig om overdragelse av jord til aktiv driver, må forenkles og virkemidlene må målrettes. Økt satsing på grovførkvalitet er svært viktig i et klimaperspektiv. Prosjektet «Grovor 2020» viser store forskjeller både i produksjonskostnader og kvalitet, hvilket også viser at det er muligheter.

TYR ber om at det utredes ordninger i tilskuddssystemet for areal som stimulerer til god agronomi gjennom fornying og vedlikehold av grasarealet.

Tollvern

Dersom tollvernet skal fungere etter hensikten, må det kunne brukes og endres i takt med endringer i jordbrukspolitikken og i takt med endringer i pris- og kostnadsnivået. Om kostnadene øker mer i Norge enn i andre land, må tollsats økes for å gi det samme vernet.

Handlingsrommet i tollvernet ble understreket da Norge sluttet seg til WTO-avtalen i 1994. I Stortingets innstilling om tilslutning til WTO-avtalen heter det at «i hvert enkelt tilfelle er det den tollsats som gir det høyeste tollbeløp ved innførsel som skal benyttes». Norge kan benytte seg av to ulike måter å beregne toll, kronetoll eller prosenttoll.

Det vil variere over tid og mellom de ulike varene hvilken av tollberegningmåtene som gir best beskyttelse. Norge står vi fritt til å benytte kronetoll eller prosenttoll for å øke produsentpriser.

Produkt	Norsk pris (kr/kg)	Sammenlignbar internasjonal pris	Makspris med tollbeskyttelse	
			kr-toll	%-toll
Mathvete	2,47	1,8	3,93	8,0
Bygg	2,32	1,52	3,26	6,4
Havre	2,06	1,55	3,07	5,2
Hel-mjølke	5,7	3,1	7,56	15,1
Storfe helslakt	60,5	32,42	64,7	143,9
Lam helslakt	64,6	49,51	82	261,9
Svin helslakt	32,43	17,88	42,52	82,8
Kylling helslakt	26,81	20,56	68,96	107,9
Egg	19	9,01	21,6	33,5
anvendt tollsats				

Tabellen bruker 2018-priser.
Kilde: Landbruks- og matdepartementet

Dette viser at for mange av varene er det handlingsrom til å sikre en vesentlig bedre tollbeskyttelse enn det som anvendes. Dette bidrar igjen til å bedre lønnsomheten og styrker grunnlaget for et landbruk over hele landet.

TYR mener derfor at det bør vurderes å få endret fra kronetoll til prosenttoll på storfe helslakt. I tillegg til å øke muligheten for inntekten til storfekjøttprodusentene, vil det også bidra til økt sjølforsyning av storfekjøtt som har lavt klimaavtrykk sammenlignet med de land som det importeres storfekjøtt fra.

Nedenfor er en konkretisering og gjennomgang av forslag til tiltak for å styrke økonomien og sikre utvikling av norsk ammekuproduksjon.

Tiltak fra TYR

Tiltak 1: Ku med kalv på beite

For å stimulere til økt beitebruk foreslår TYR å innføre et målrettet tiltak for økt bruk av beite, «Ku med kalv på beite». Dette kommer i tillegg til dagens beitetilskuddsordninger.

I dag er det store arealer som kunne blitt utnyttet bedre som beiteareal i alle soner i tillegg til grovfôrarealet på fulldyrket mark. Et slikt målrettet tiltak vil være et stimuli for å øke storfekjøttproduksjonen på norske ressurser, samtidig som økt beitebruk også er et godt klimatiltak. TYR mener at et slikt tilskudd ikke skal gis for beite på fulldyrket areal.

«Ku med kalv på beite»:

- **Tilskudd pr ku med kalv på beite i sone 1-5A - kr 1.000.-**
- **Tilskudd pr ku med kalv på beite i sone 5B, 6 og 7 - kr 1.500.-**

Det forutsettes at beitetilskudd på innmark og utmark opprettholdes på dagens nivå uavhengig av innføring av «Ku med kalv på beite»

Tiltak 2: Driftstilskudd

Driftstilskudd er et av de viktigste tilskuddene for ammekunæringen og foreslås endret slik.

- **Alle soner;**
 - **6-25 ammekyr - kr 6.000.-**
 - **26-50 ammekyr - kr 5.000.-**
 - **51-75 ammekyr - kr 4.000,-**

Tiltak 3: Økt tilskudd husdyr

- **TYR foreslår at dagens satser tilskudd husdyr ammeku øker til ny sats kr. 4.700 (+kr 520)**

Tiltak 4: Tilskudd til norsk kjøttfeavl

TYR er den eneste avlsorganisasjon som har jobbet målrettet med å avle på dyr knyttet til grovfôropptakskapasitet og fôrutnyttelse. Disse krav går i dag inn i rangtallet med en vektlegging på 40 -47% ved utvelgelse av nye seminokser fra teststasjonen.

TYR har i en årrekke påpekt viktigheten av vårt avlsarbeid for storfekjøttproduksjon med basis i disse egenskapene.

Flere og flere land setter nå også fokus på disse egenskapene som en viktig del av storfekjøttproduksjonen. Eksport av embryo til Island er eksempel på at avlsarbeidet på kjøttfe i Norge er av det fremste som gjøres i verden i dag.

TYR er nå i startfasen for å innføre genomisk seleksjon som et av våre avlstiltak, og det er ønske om å fjerne testavgiften til de som leverer dyr til avlsarbeidet. Videre ønsker TYR å endre slik at TYR eier oksene som er i test. TYR mener derfor at tilskuddet over jordbruksavtalen må økes med minst 2 millioner kroner slik at TYR kan gjennomføre endringene som sikrer et avlsarbeid for fellesskapet også i framtida.

- **TYR mener at kravet finansieres med økte midler over jordbruksavtalen med 2 millioner kroner**

Tiltak 5: Andre tiltak

Satser for tilskudd avløsning til ferie og fritid

TYR ber om at satsene for de ulike dyreslagene justeres slik at de i større grad gjenspeiler arbeidstidsforbruket mellom melkeku og ammeku beregnet til 50 %. I tillegg mener TYR det er grunnlag for å øke maksimalsatsen for avløsning til ferie og fritid.

- **Tilskudd avløsning ammeku – ny sats kr (4109x0,5) = kr 2.055**
- **Maksimalsats for avløsning til ferie og fritid – ny sats kr 130.000**

Produksjonskrav og driveplikt av areal

TYR er glad for at Stortinget opprettholder produksjonskravet til areal for å få tilskudd. TYR ber derfor om at myndighetene håndhever regelverket om driveplikt av jordbruksareal.

Konsekvensene av høy andel leiejord må settes på dagsorden. Den aktive driveren må ivaretas bedre enn det som er tilfelle i dag. Jordleie er en utgift for den aktive bonden og må tas med i kostnadsberegningen når inntektsberegningen foretas. I dagens beregninger er dette sett på som internt i landbruksnæringen. Dette gir feil utslag i inntekten for den aktive bonden.

Fett-trekk og kvalitetstilskudd storfekjøtt.

TYR mener det er feil at fett-trekk knyttes til kvalitetstilskuddet. Med redusert påsett av nye kviger, både i melke- og ammekubesetninger, vil dette medføre at flere kviger må framføres til slakt. Koblingen mellom kvalitetstilskudd og fett- trekk kan medføre at det nå blir flere som vil slakte kvigekalven i stedet for å føre den fram. TYR ber derfor om at koblingen mellom kvalitetstilskudd og fett-trekk fjernes. Kostnader knyttet til fett må være en sak som i sin helhet håndteres av varemottakere.

Arealets produksjonsgrunnlag

Arealets produksjonsgrunnlag må i større grad legges til grunn for utbetaling av tilskudd. Dagens AK soner ble i sin tid laget ut ifra helt andre forutsetninger knyttet til både kartgrunnlag og oversikt over arealets sitt produksjonsgrunnlag.

Ordningen som gjelder i dag, er for grovmasket til at ordningen føles rettferdig i forhold til arrondering og utnyttelse av arealet. Dagens ordning for beregning av AK-tilskudd bør gjennomgå og endres slik at tilskudd utbetales ut fra arealets produksjonsgrunnlag.

I tillegg mener TYR at det bør vurderes å gjeninnføre AK-tilskudd i sone 1 og 2 på arealer som ikke er egnet til annet enn grovfôr. Dette er viktig for å utnytte ressursgrunnlaget, samt at det ivaretar kulturlandskapet på arealer som alternativt gror igjen. Konkrete eksempler er ravinedaler på flatbygdene på Østlandet.

Oppsummering

Det er helt nødvendig med økte inntekter for den spesialiserte storfekjøttproduksjonen. Ammekuproduksjonen er et vesentlig virkemiddel i forhold til sjølforsyningsgrad og et landbruk over hele landet. Også i forhold til bærekraft og klima har ammekuproduksjonen en vesentlig rolle i framtida.

For å nå disse målene må de som har satsset, og vil satse på ammekuproduksjon, ha en inntektsmulighet tilsvarende andre produksjoner som det er naturlig å sammenligne seg med. Avtalepartene må derfor ta hensyn til TYR sine prioriteringer i det kommende jordbruksoppgjøret.

Nedenfor er beregnet økonomisk utslag for bruk med 32 ammekyr i sone 5A.

Tiltak	Kostnadsramme	
Ku med kalv på beite	Kr	32.000,-
Økt driftstilskudd	Kr	77.000,-
Økt tilskudd husdyr	Kr	16.000,-
Sum	Kr	125.000,-

TYRs forslag til økte satser for ferie og fritid er ikke tatt med da dette skal kompensere kostnadene tilsvarende økning i innleie til ferie og fritid.

Vedlegg 1: Utkast til forslag for forskrifter

Innretning av nytt tilskudd – ku med kalv på beite

Tyr ber om at det innføres et nytt tilskudd for ku med kalv på beite. Formålet med et slikt tilskudd er:

- Øke beitets andel av den totale fôrrasjonen. Dette vil redusere arealfortrengningen, det vil si at en mindre andel areal som kan brukes til produksjon av menneskeføde direkte blir benyttet til fôrproduksjon.
- Styrke albedoeffekten og bidra til økt karbonbinding. Åpne beitelandskaper reflekterer mer lys og gir mindre oppvarmingseffekt enn gjengrodd areal. Areal med større innslag av grasarter gir også økt karbonbinding enn areal bevokst med kratt og kjerr.
- Økt ressursutnyttning. Anslag fra NIBIO viser at betydelige fôrressurser i norsk utmark ikke blir utnyttet i dag.
- Imøtekomme allmenhetens ønske om beitende dyr generelt, og deres ønske om at kalven skal få gå sammen med mor i en lengre periode.
- Gi et insentiv til den enkelte produsent om å legge opp kalvingstidpunktet slik at flere kalver får en utvidet beitesesong.
- Bidra til å styrke allmenhetens ønske om åpne kulturlandskap
- Bidra til å opprettholde en arealtype som er viktig for flere arter på rødlista
- Øke utnyttelsen av areal som ikke kan høstes maskinelt og som ikke ligger rett ved fjøset.

Utforming av regelverk:

Tyr mener at retningslinjene for tildeling av tilskudd i stor grad kan og bør samkjøres med eksisterende retningslinjer for beitetilskudd.

- Av hensyn til lufttekravet og søknad om eksisterende beitetilskudd er produsentene allerede pålagt å føre en beitelogg som viser når og hvor dyra er ute på beite. En praktisk måte er å benytte beite/binge-løsningen i Storfekjøttkontrollen.
- Det settes som krav at en vesentlig andel av fôret i den aktuelle beiteperioden skal komme fra beitet og ikke fra tilleggsfôring.
- Det kan ikke søkes om tilskudd til ku med kalv der det er sannsynlig kua er avsinet eller at kalven er avvent eller i svært liten grad nyttiggjør seg melka fra mora. Det utbetales kun tilskudd til ku med egen kalv eller til fostermor med kalv. Flere kalver under hver ku gir ikke rett til mer tilskudd. Det kan slik ikke gis tilskudd til flere «ku med kalv»-enheter enn det er lakterende kyr på det/de aktuelle beitene. Bruk av høytvarende «ammetanter» f.eks. av melkerase som slippes med flere kalver faller utenom ordningen.
- Tilskuddet kan ikke gis til kyr som melkes i samme periode.
- Ku med kalv skal gå sammen ute på beite i minimum 8 uker i perioden 1. mai – 15. september for å være kvalifisert til tilskudd.
- Ordningen gjelder kun ved beiting på definert innmarksbeite eller utmark.
-